

1.

Kiribati zászlóját félig ellepte a víz. A lobogó alsó felét a mindent körülölelő óceán stilizált kék-fehér hullámai alkották. A felső részben a napkorong lát-

22 Asbóth Balázs

KIRIBATI

ahogy ez egy zászlón elvárható. Talán egy sirály. Ha vijjogása figyelmeztetett is valamire, nem hallotta meg senki, elnyelték a lobogó hanyag gyűrődései vagy az észrevétlen felcsapó hullámok. De az sem kizárt, hogy a zászló felső részének baljósan vörös háttere tartotta fogva a hangot. Csend volt és a napkorong alja annyira átnedvesedett, hogy sugarait ki se tudta emelni a vízből.

2.

Kiribati. Miután Jonas bezárta a laptopot, gondolatai, mint a hullámok, magasra nőttek, aztán alázuhantak, hogy tajtékként fodrozódjanak szét.

A kilencediken lakott, ahonnan kinézni mindig gondolatébresztő volt, a pillantás a városra és a városon túl csúcsló, erdőborostás hegyekre rendszerint tetterővel töltötte el. Mert így van, cselekedni kell.

Mostanában elég sokat olvasott a világról és arról, hogy miért összeréghetetlen a bolygó és az ember. Legalábbis ez az emberiség. Amelyik széntüzel, fűtve saját betlehem-i istállóját, az örök növekedés hitét ringatva a jászolban.

Jonas cikkeket, könyveket olvasott, melyek hívták őt, ösztönözték a változásra. Először értetlenséget érzett: ha a tudósok leírták a nem túl kecsgetető, részben vagy egészben apokaliptikus következményeket, akkor miért nem történik semmi. Láttá kongani a vészharangot, egy tehén nyakában kolompolt. Hihetetlen volt, hogy a légben aljasul, láthatatlanul sokasodó szén-dioxidért ezek a békés, taoista nyugalommal kérődző marhák is felelősek. Valahogy nem illettek össze az alpesi idill tarka négylábú és a szárazföldeket isteni bosszúállással elárasztó óceánok.

Kezetben Jonas úgy érezte, hogy az emberiség szerencsés húsz százalékába született, de ahogy egyre többet olvasott a klímáról, az a gondolat költözött be a tudatába, s viselkedett otthonos házfoglalóként, hogy ez egyben az emberiség bűnös ötöde. A hibáztatható hányad.

szott – félig kibukkanva a vízből. Süllyedés és emelkedés tökéletes határán egyensúlyozott még akkor. A Nap fölött egy tárt szárnyú madár röppent – örök és statikus mód,

3.

Kiribati országa olyan, akár egy lehorgonyzott flotta: harminchárom atoll ring a Csendes-óceán vizén. Huszonegyen lélegeznek, éreznek és szeretkeznek emberek, jobbra keresztény mikronézek. Kiribati korallszigetei tengeri vulkánok mára már víz alá süllyedt kúpjait ölelik gyűrűként körül, mintha a másik világba alászállt hegyek pálmafás, napsütötte glóriái lennének.

Az atollok csupán pár méterre emelkednek ki a vízből, így az izzadó Föld sós verejtékcseppjei itt emelik a legfenyegetőbb hullámokat. Két sziget már végleg elsüllyedt, a szárazföldi flóra és fauna átadta helyét a vízi világnak. Kiribati lakosai a koprakészítés rituáléja során emlékeznek meg róluk. A kopro a kókusz belseje, szárított húsa, ebből készítik a kókuszolajat. A helyiek számára jelentős bevétel és egyben szép hagyományok kötődnek hozzá.

A készítés során először kicsorgatják a kókusztejet, majd meghámozzák és megfelelnek a kókuszdiót. Bár a barna héjban lögybölődő tej szintén hajók rakterében indul útra, de minden közösség megtartja az első cseppeket. A homokba öntik, hogy kifejezzék az ég – hisz a kókusztej a pálmafák magasának fehéresen áttetsző itala – és a föld megbonthatatlan egységét. Hasonló a helyzet az első felezett diókkal. Sötétedés után térdig gázolva az óceánba annyi diót indítanak útnak, ahány szigetből áll Kiribati. Minden dióban mécses ég, kivéve kettőt – az elsüllyedt szigetekét.

És a helyiek az életbe beletörődve nézik, nézik, ahogy a hullámok sorra kioltják az ember gyújtotta, apró lángokat.

4.

Jonas azzal kezdte, hogy elpöckölte az utolsó szál cigarettát. A csikk a kilencedikről, az erkélyről zuhant a városra, mint az utolsó elkövetett bűn. Most már nem szabad rágyújtani, különben felparázslík és elég a hitelesség, rés keletkezik az énképen, és füst szívárog ki rajta.

Aztán vett egy kulacsot, a műanyag palackba zárt üdítők szellemét leláncolandó. Vízrel töltötte meg, egyszerű csapvízzel, amit a város bármely pontján elért. Táskája oldalzsebében hordozta, a hálós részből kissé kilátszott, mint szerény, de intenzív tenniakarása mögül a csendes büszkeség.

Életmódjának elemei, eddig bevett szokásai különböző kategóriákba kerültek, akár a szelektív szemétyűjtés szortírozó zsákjaiba a műanyagok, üvegek, papírok.

Korábban szeretett minden divathullámból beszerezni egy-egy ruhadarabot, mintegy mutatván, hogy ő is azzal az árral úszik, mint a többi ember. Erről lemondott, a már szekrényében sorakozó örökdarabokat hordta. Eggyel

kevesebb ok, hogy elinduljon a világ másik végéről az a hajó, ami hatalmas konténerekben szállítja a következő három és fél hónap trendiségének parlarló zálogait.

24 Azt olvasta, hogy a zene streamelésénél sokkal környezetbarátabb az egyszeri letöltés, mert így nem kell állandóan dolgoznia a csak roppant energiával hűthető szerverparkoknak. Így hát Jonas letöltött és hallgatott.

Rengeteg ötletet merített könyvekből, cikkekből, blogokról. Utóbbiakat nyilván a neten olvasta. A világháló sok más mellett a környezetvédelem bibliája. A tanok, történetek össze vannak gyűjtve, annyi a nehézség, hogy ez még a kanonizálás előtti állapot.

Például volt olyan édességet gyártó óriáscég, melyről nagyon elmarasztaló híreket olvasott. Termékeit tudatosan bojkottálta, de aztán kiderült, hogy az infók az igazság lángjában nem fémként edződnek, hanem vajként olvadnak szét. És fordított esetekre is akadt precedens, egyszóval a mit igen és mit nem kérdésének eldöntése Jonast saját szabályainak és klímavédő énjének folyamatos újrafarmálására készítette. A mag mindig stabil maradt, de körülötte a légnemű anyag gomolygón áhította a szilárdulást.

A legnehezebb a hús és a kocsi volt. Először csak a marhát és a sertést akarta mellőzni, de hirtelen elhatározásból úgy döntött, hogy teljesen vegetáriánus lesz. Hadd tempózzanak nyugodtan a lazacok, hadd kapirgáljanak békejelet a csirkék a baromfiudvar porába!

Nem ment könnyen. Eleinte Jonas számolgatta a fogyasztott fehérje mennyiségét, néha túletette magát, máskor szédült. Ezekon a pillanatokon valamiféle egyetemes összetartozás-érzés segítette át, mely azt dúdolta neki, hogy immár nem árt és alakít, hanem egy egység részévé vált. Harmónia a Földdel. Hozzászokott, s erősnek, ugyanakkor könnyednek érezte magát.

Minél magabiztosabb sofőrré vált Jonas, annál jobban elbizonytalanodott abban, hogy szüksége van-e autóra. A klímavédelem iránti érdeklődésének kezdete és a jogosítvány megszerzése egybeesett. A szüleitől kapott is egy kocsit, volt mivel várakoznia a városban a pirosnál. Egyik alkalommal busszal látogatta meg az édesapját és az édesanyját, akik ezen nagyon csodálkoztak, azt hitték, összetörte az autót, árokba csúszott vele, esetleg kérbilincset raktak rá tilosban parkolásért. Tulajdonképpen az utóbbi történet, csak átvitt értelemben. Ám ezt a béklyót Jonas hiába fejtegette a szüleinek, falakba ütközött, a feszültségtől remegett a leves a vasárnapi tányérban. Mielőtt minden borult volna, visszakozott, de dühét mélyre nyelve magában eldöntötte, hogy nem akar többé volán mögé ülni.

5.

Miután Jonas leszokott a dohányzásról, a hamutálat átalakította madárete-tővé. Tetőt illesztett fölé, s ahol hajdan csikkek földi maradványai porlottak, most tápláló magok keményhéjú teste feküdt. Az ablakon át leste, hogy jönnek-e az ég vándorai, de csupán egy viharvert szárnyú varjú szokott oda a kilencedik emeleti étkezdébe. 25

Miközben Jonas a madárete-tőt kalapálta-ragasztotta kijött a szomszéd a karnyújtásnyira lévő balkonra. Elmesélte, hogy vettek még egy autót, egy terepjárót. Mindig vágyott rá, imádja, ahogy a sár felcsap egy éles kanyarnál, és a benzin illata a merész sofóri tette bizonyágul orrába jut. Újra férfinak érzi magát, a házaselete is javult azóta. Többször nyomja tövig a pedált, ha Jonas érti, mire gondol. Aztán röhögött.

Jonas értette, de folyamatosan az járt a fejében, hogy miképp mondja el a szomszédnak, hogy ami neki sár és büszkeség és maskulin erő, az az emberiség egészének emelkedő láz és porszáraz szmogköhögés.

Végül meg sem pendítette, még belül, világra jötte előtt elhalt a hang. Jóban van a fickóval, falra hányt borsó lenne, csak felesleges, hiábavalóan mérgezné a falszomszédi viszonyt. És egyébként – magának tett fogadalma ellenére – azóta kétszer is autóba ült. Az egyiknél a hegyekbe gurultak ki túrázni hárman a barátaival, a másiknál a nagymamáját vitte kórházba. Gyalogosan vagy busszal koptott porcokat és fáradt szalagokat kimerítő menetelés lett volna a nagyinak.

Este is a szomszéd járt Jonas fejében. A terepjáró kíméletlenül áthajt eszméin, s ő még csak fel sem szisszen. Hagyja magát besározni. A szüleinek is csak egyszer mesélt részletesebben a szükséges változásról, de tompa tekintetük, sűrűre vont szemöldökük elnémította Jonast, érvei erőtlen hullottak a porszívózatlan szőnyeg rojtjai közé.

Valahányszor elsétált előtte egy marhaburger, morzsás ívei körül emberkezekkel, valahányszor gőgös sokasággá szaporodtak a rendszámtáblák egy családi ház előtt, vagy műanyag palackok röppentek át a híd korlátján, vagy a harmadik világot és a környezetet kizsigerelő márkák hivalkodtak a sugárúron, Jonas késztetést érzett arra, hogy intőn figyelmeztessen. Agyában tülekedtek a szavak, akár egy plázabeli leárazásnál az emberek, egymást taposták, mégsem mondta ki őket. Félig nyitott szájjal sóhajtott, amit szótlán, dohogó düh követett. Önemésztő, utólag frappánsan megfogalmazott mondatok. A szennyezők és ignoránsok világába behatoló, hősies intervenció, pontosabban csak az elszalasztott lehetősége.

Mint a mai erkélyjelenetnél. Pedig az olvasott cikkek, fórumok, oldalak, könyvek mind hívták Jonast, küldték Jonast.

Ő a plafont bámulta, hullámszott az ágy, a keretbe kapaszkodott. Bevett egy nyugtatót, hogy fogódzót találjon.

6.

26 – És mi lesz Kiribatival és százezer lakosával? – Jonas látta, hogy nyitókérdésére felkapták a fejüket a Klímakedd rendezvénysorozat tünnetői. Minden héten összegyűltek a parkban, transzparensen egy-egy élhetőbb, méltányosabb bolygó képe körvonalazódott.

– Kiribati egy szigetekből álló, csendes-óceáni ország, amelyet az átetsző tenger utazásra csábító vize fodroz körül. Legalábbis így találkozik vele a prospektusokban, aki találkozik – folytatta Jonas a szónoklatát. A mikrofon kissé gerjedt, de ez csak erősítette a beszéd mögött gyűlő haragot.

– Az ott lakóknak az óceán nem csupán látványosság és megélhetés, hanem egyre fenyegetőbb, valósággal hullámsír – hatásszünetet tartott –, hiszen csak egy méterrel emelkednek ki a szigetek a vízből, és a felmelegedés hatására a tenger centiről centire hódítja el a lakható szárazföldet. Olyannyira reális ez a probléma, hogy az ország vezetése már más államokkal tárgyal arról, hogy hol kaphatnak menedéket az emberek az egyre biztosabban bekövetkező katasztrófa esetén.

Jonas körbenézett, figyelte szavai hatását. Elégedett volt. Két, moliót tartó lány döbbsen bámulta, egy kislány a plüssállatát szorongatva az édesapjához bújott. És akkor most, most kell még fokozni.

A kamera felé nézett. Az állvány mögött egyik barátja állt, akit megkért, hogy vegye fel a beszédét. Indítania kell a neten egy csatornát, ahol igazán hathat. Ott úgyszólván sokkal több embert tud elérni, mint személyesen.

– Kiribati a ti szégyenetek, mégis mindannyian elsüllyedünk benne – Jonas szándékosan többes szám második személyt használt, bűnököt más-hogy nem lehet a fejekre olvasni –. Az Egyesült Államok a hidegháború alatt ezen ország területén végzett kísérleti robbantásokat, arra jó volt. Fürödni, kókusztejet inni a pálma alatt, erre is jó volt. De mikor létében fenyegetik az országot, nem nyújtotok segédkezet. Egyedül ültök a dzsipetekben, és fűtitek a légkört. Eszitek a marhát és fűtitek a légkört –. Jonas dühödten és hosszan folytatta a felsorolást, tekintete vádlón nézett a kamerába, a mikrofonon síseregtek a harag nyálcseppjei. Mire befejezte, teljesen kipirult. A lendület és a soká láncon tartott önérzet megfestette arcát.

Emelt fővel lépett le a kicsiny színpadról. Cselekedett.

7.

Mintha elcsúsztak volna egymáson a valóság rétegei, Kiribatiban két dátum volt egyszerre érvényes. Az országot átszelte a nemzetközi dátumválasztó vonal. Egyes szigeteken még tegnap volt, másokon már huszonnégy órával később.

A hivatalok csak heti négy napon át tudtak együttműködni, mert a nyugatabbi szigetek péntekjén keleten már szombat volt. A rokonok minduntalan később vagy korábban köszöntötték egymást a születésnapokon. Hagyományőrző csoportok hajútakat hirdettek a múltba, melyek során az elkövetett hibákat szakrális papírfecniken, a tegnapha lépve lehetett az óceán mélyére hajítani. Véltnél vagy valós ballépések kézzel írt vallomásait nyelte el és szórta szét a nagy víz.

Ez az állapot 1995-ig állt fenn, amikor az ország vezetése elérte, hogy a dátumválasztó vonal ne szabja két részre, egy maira és egy tegnapi Kiribatit. Az idő meghasadt szövődékét befoltozták, ha úgy tetszik, az ország a holnapot választotta, a későbbi dátumot. Akkor még nem tudták, hogy ezzel ők lesznek azon kevés állam közül az egyik, ahova 1999 szilvesztere után elsőként köszönt be az új évezred. Az ünnepségre sok dollárkacajú turista és pálmák alatt sátrazó utazó érkezett.

De volt, akivel sem a tűzijáték fénylő optimizmusa, sem a koccanó pezsgő buborékjai, sem a merülésnél látott kékűszójú vagy csíkoshasú tonhalrajok nem feledtették, hogy igazából a lopakodó óceán hullámai határoznak az egyetlen fontos dologról.

8.

A billenyűre horgasztotta fejét, már csak gondolataiban pörögtek a képsorok. Míg a parkban beszédet tartott, két szervező srác a telefonján nézett valami vicceset. A felvételen látszott, hogy röhögnek, udvariaságból sem próbálják leplezni. A szónoklat közepén egy nő legyint Jonas szavaira, a mellette álló csoport pedig szó nélkül távozik. A legjobb rész alatt. Hallatszik, hogy Jonas beszél, bár a képernyőn már fátyolosabb, nyeglébb a hang, csak pislákoló az ott perzselőnek érzett tűz. Kiábrándítóbb, mint egy klímacsúcs.

Órák telhettek el, súlyos, nehéz órák. Egy keményfalú pohár minduntalan megpróbált feltöltődni, de egyre jobban kimerült. Egy levélnyi nyugtató tartott létszámellenőrzést. A monitor arca sápadt, halottszürke volt, de az alján fel-felvillanó fény jelezte, hogy valahol éber és álomszerű állapot között egyensúlyoz.

Jonas káromlásra lett figyelmes. Felemelte fejét, könnyű volt és tiszta. A padlón hullámminták haladtak a fal felé, az erkélyajtó nyitva volt. Kilépett, s meglátta a madarat, a szegett szárnyú varjút. Mellette, az etetővé alakított hamutálban egy valószínűtlenül vastag, formátlan cigarettacsonk fe-
28 küdt. Nem volt ideje szemügyre venni, mert a varjú a csőréből egy bo-
rítékot pottyantott elé. Mint az anyaggá váló bizonyosságot, úgy bontotta fel. Szeretünk, fiam, írta a cetli, mellette egy repülőjegy, az úti cél Kiribati.

Jonas első gondolata az volt, hogy a repülő nagyon szennyező, de mire észbe kapott, már a gépen ült. A nagy utasszállító idővel egyre zsugorodott, Kiribati fölött már egy hidroplán volt, mely szelíden landolásba kezdett. Jonas kereste maguk alatt a szárazföldet, de nem volt. Pontosabban akadt, tapasztalta leszállás után, de megbújt a térdig érő víz alatt. Nem érezte, hogy átázik a cipője. Várták: két helyi, egy kókuszhéj-melltartót hordó lány és egy fiú, aki kvarcfényű, homokszerű fürdőnadrágot viselt. Mindkettőn bűvárszemüveg volt, Jonásra is rásegítettek egyet. Aztán lemerültek. Fölöttük kialudt mécszlángok emlékét ringatta a szél.

– Hiszen ez gyönyörű – érezte Jonas a néma korallok társává válva, egy tengeri vulkánt ölelve, biztosan és megnyugtató mélységben.

